

Cuprins

Capitolul unu	7
Capitolul doi	20
Capitolul trei	29
Capitolul patru	37
Capitolul cinci	47
Capitolul șase	55
Capitolul șapte	62
Capitolul opt	71
Capitolul nouă	80
Capitolul zece	90
Capitolul unsprezece	98
Capitolul doisprezece	114
Capitolul treisprezece	132
Capitolul paisprezece	145
Capitolul cincisprezece	157
Capitolul șaisprezece	165
Capitolul șaptesprezece	174
Capitolul optsprezece	185
Capitolul nouăsprezece	208
Capitolul douăzeci	241
Ilustrații	249
Glosar explicativ	347
Citeva reacții ale unor spectatori la corida spaniolă, văzută în ansamblu	419
Scurtă evaluare a carierei de matador a americanului Sidney Franklin	425
<i>Notă bibliografică</i>	429

Dintre matadorii de azi, cel care domină cel mai bine taurii cu ajutorul muletei, care îi controlează cel mai repede, indiferent dacă aceștia sînt fricoși sau curajoși, după care execută mai tot timpul cele mai clasice și mai periculoase pase, *natural* făcută cu stînga și *pase de pecho*, adică fundamentul unei coride autentice, și care excelează totuși și în pasele pitorești și grațioase făcut în fața coarnelor, este Marcial Lalanda. La începutul carierei avea un stil plin de defecte, se contorsiona în toate felurile, descria spirale cu capa și făcea *naturales* care nu erau deloc naturale, ci forțate și afectate. Însă și-a îmbunătățit constant stilul și astăzi este excelent cu muleta, are o constituție mult mai robustă și, cu priceperea sa la tauri și cu inteligența sa formidabilă, poate oferi un spectacol foarte bun și interesant, indiferent ce fel de taur îi apare din *toril*. S-a lepădat aproape cu totul de acea apatie care-l caracteriza la început, a fost deja rănit grav de trei ori și asta i-a sporit curajul mai degrabă decît să i-l reducă, iar în sezoanele din 1929, 1930 și 1931 s-a dovedit un mare matador.

Manuel Jiminez „Chicuelo” și Antonio Marquez sînt și ei capabili să ofere o *faena* completă, pură și clasică atunci cînd au în față un taur care nu le pune probleme și cînd reușesc să își stăpînească nervii. Felix Rodriguez și Manolo Bienvenida sînt amîndoi niște maeștri ai muletei, pot să pună la locul lui un taur dificil și să profite de candoarea și curajul unui taur comod, însă în ultimul timp Rodriguez n-a prea fost în formă și Bienvenida, așa cum am spus și într-un capitol precedent, nu ar trebui judecat decît după ce e rănit grav prima oară – atunci vom vedea dacă e capabil să-și controleze la fel de bine nervii și reflexele. Vicente Barrera domină ferm taurii, numai că apelează la șmecherii în toate pasele în care taurul trebuie să treacă pe lîngă el, însă își îmbunătățește constant stilul și, dacă o ține tot așa, ar putea ajunge să ofere un spectacol foarte satisfăcător. Are capacitatea de a ajunge un mare matador. Are talent, posedă un simț innăscut al coridei și acea abilitate de a vedea lupta ca pe un întreg, are reflexe extraordinare și o bună constituție fizică, însă multă vreme a fost caracterizat de o înfumurare atît de acaparatoare, încît îi venea mai ușor să subvenționeze o parte a presei ca să-i laude defectele decît să admită că are acele defecte și să încerce să și le corecteze. Se pricepe cel mai bine la pasele pitorești făcute pe lîngă coarnele taurului și execută foarte bine în mod special o anumită *ayudado*

por bajo, în care îl imită pe Joselito, o pasă în care sabia și muleta sînt ținute în aceeași mină, cu virful sabiei îndreptat în jos, și, printr-o săltare a mîinilor ușor ridicolă, dar delicată, cu ambele brațe întinse, de parcă ar amesteca supă într-o oală mare cu ajutorul unei umbrele înfășurate, îl răsuțește pe taur.

Joaquin Rodriguez, zis Cagancho, e un țigan care în privința grației, a spectaculozității și a atacurilor de panică îl moștenește pe El Gallo, însă în nici un caz n-a moștenit de la acesta și cunoașterea taurilor sau a principiilor coridei. Cagancho are o grație statuară, o lentoare maiestuoasă și mișcări suave, însă pus în fața unui taur care nu-i dă timp să-și lipească picioarele unul de celălalt și să-și pregătească minuțios pasa, e lipsit de orice resurse, iar dacă taurul deviază cît de puțin de la acea traiectorie mecanică, dreaptă, țiganul intră în panică și nu se mai apropie de animal decît cu virful muletei, care e ținută la o distanță cît mai mare de corp. E genul de matador care, dacă aveți norocul să-l vedeți luptînd împotriva unui taur cu care se simte în largul său, vă va oferi o după-amiază de neuitat, însă la fel de bine s-ar putea să-l vedeți de șapte ori la rînd purtîndu-se într-un fel care vă va scribi definitiv de luptele cu tauri.

Francisco Vega de los Reyes, zis Gitanillo de Triana, vărul lui Cagancho, e un tip care se descurcă foarte bine cu capa și, deși nu are grația lui Cagancho cînd lucrează cu muleta, este mult mai capabil și face cu ea lucruri mult mai curajoase, deși fundamental greșite. Cînd face o *faena*, pare incapabil să scape cum trebuie de taur, să-l trimită destul de departe după fiecare pasă, așa că atunci cînd acesta se întoarce, n-are timp să se retragă și e mereu cu taurul peste el chiar atunci cînd e ultimul lucru pe care și-l dorește, așa că, din cauza propriei stîngăcii, a fost rănit de foarte multe ori. Ca și Chicuelo sau Marquez, nu este un tip foarte sănătos și nici foarte puternic și, deși spectatori nu au nici un motiv să acorde circumstanțe atenuante unui matador bine plătit doar din motive de sănătate, cum nu există nici o lege care să-i impună să lupte cu taurii dacă nu e în cea mai bună condiție pentru așa ceva, totuși condiția fizică a unui matador este unul din lucrurile pe care trebuie să le luăm în considerare atunci cînd îl judecăm, chiar dacă el nu poate invoca în nici un fel această scuză în fața spectatorilor care și-au plătit biletul. Gitanillo de Triana are un curaj plin de voieșie și o onoare firească, însă evidentele sale lipsuri

tehnice îți dau senzația că ar putea fi luat în coarne în orice moment.

La citva timp după ce am scris aceste lucruri despre Gitanillo de Triana, am văzut cum a fost făcut praf de un taur în Madrid, într-o după-amiază de duminică, pe 31 mai 1931. Trecuse mai mult de un an de când îl văzusem luptând ultima oară și în taxi, pe când mă îndreptam spre arenă, mă întrebam dacă s-a schimbat și dacă da, cât de mult, și dacă n-ar trebui să revizuiesc cumva cele scrise despre el. A apărut în *paseo*, săltând pe picioarele lui lungi, cu chipul smeud, arătând mai bine decît arăta înainte și zimbindu-le tuturor celor pe care-i recunoștea în drumul său spre *barrera*, unde se ducea să-și schimbe capele. Părea sănătos, pielea sa avea o nuanță curată de tutun, părul, care-i fusese decolorat de apa oxigenată folosită ca să i se înmoaie un cheag de sînge după ce, anul trecut, fusese rănit grav într-un accident de mașină, îi revenise la culoarea naturală, negru ca abanosul și strălucitor, și, ca să pună în evidență toate acele nuanțe de negru și maroniu, purta un costum argintiu și părea foarte mulțumit de felul cum merg lucrurile.

Sigur pe sine, a manevrat capa foarte frumos și lent, în stilul lui Belmonte – doar că totul era făcut de un țigan brunet, cu picioare lungi și șolduri înguste. Primul lui taur era cel de-al treilea care intra în arenă în acea după-amiază și, după ce s-a descurcat foarte bine cu capa, s-a uitat cum sint înfipte perechile de *banderillas*, iar apoi, înainte să intre în arenă cu sabia și cu muleta, le-a făcut semn la *banderilleros* să-l aducă pe taur mai aproape de *barrera*.

— Fii atent la el, atacă ușor spre stînga, i-a zis pajul lui cînd i-a adus sabia și muleta.

— Să atace cum o vrea. Mă descurc eu cu el.

Gitanillo și-a scos sabia din teaca de piele, care, lipsită de duritatea metalului, s-a pleoștit moale într-o parte, și, cu picioarele lui lungi, s-a îndreptat cu pași mari spre taur. L-a făcut să treacă odată pe lîngă el printr-o *pase de la muerte*. Apoi taurul s-a întors foarte repede și Gitanillo s-a întors și el, cu muleta pregătită în așa fel încît să-l facă să treacă prin stînga sa, a săltat muleta, după care a fost el însuși săltat în aer, cu picioarele foarte depărtate, ținînd încă muleta în mîini, cu capul în jos și cu cornul stîng al taurului înfipt în coapsa sa. Taurul l-a răsucit în corn și apoi l-a aruncat în *barrera*. După aceea și-a înfipt iar cornul în el, l-a ridicat în aer și l-a mai

aruncat o dată în lemnul *borrerei*. După aceea, cum zăcea acolo, i-a înfipt cornul în spate. Totul n-a durat mai mult de trei secunde și, din prima clipă în care cornul i s-a înfipt în picior, Marcial Lalanda s-a îndreptat în fugă spre taur, cu capa desfășurată. Ceilalți matadori s-au strîns și ei în jur, fluturîndu-și cu toții capele spre taur. Marcial s-a repezit peste taur, i-a înfipt un genunchi în bot și a început să-l plesnească peste fălci, silindu-l să-l lase pe omul căzut și să se repeadă asupra lui. Apoi Marcial s-a retras rapid cu spatele pînă spre mijlocul arenei, urmat de taur, care se ținea după capă. Gitanillo a încercat să se ridice în picioare, însă n-a reușit, așa că angajații arenei l-au purtat pe brațe și, cărîndu-l așa, cu capul legîndu-i-se într-o parte și-n alta, s-au repezit la infirmerie. Un *banderillero* fusese rănit de primul taur și medicul îl avea încă întîns pe masă cînd au intrat cu Gitanillo. S-a uitat la el și, văzînd că nu e cine știe ce hemoragie și că artera femurală nu a fost retezată, a terminat cu acel *banderillero* și abia apoi a trecut la Gitanillo. Acesta avea cite o rană în fiecare coapsă și la fiecare rană cvadricepsul și mușchii abductori fuseseră rupți cu totul. Însă la rana de la spate cornul trecuse prin pelvis și rupsese nervul sciatic, trîgîndu-l afară din rădăcină, așa cum ar scoate o prigatorie un vierme din pămîntul umed al unei pașți.

Cînd tatăl său a venit să-l vadă, Gitanillo i-a spus:

— Nu plînge, tati! Nu mai ții minte cît de grav a fost accidentul ăla de mașină și cum au zis toți că n-o să trecem peste asta? Acum o să fie la fel.

Ceva mai tîrziu a zis:

— Știu că n-am voie să beau, dar spune-le să-mi umezească puțin buzele. Doar să mi le umezească puțin.

Aceia care zic că s-ar duce la o luptă cu tauri dacă ar putea să vadă și oameni luați în coarne, nu numai tauri uciși de aceștia, ar fi trebuit să fie atunci acolo, în arenă, apoi la infirmerie și după aceea la spital. Gitanillo a supraviețuit căldurilor din iunie, iulie și din primele două săptămîni din august, dar în cele din urmă a murit de o meningită cauzată de rana de la baza coloanei vertebrale. Avea cincizeci și opt de kilograme atunci cînd a fost străpuns de corn și treizeci cînd a murit, după ce în vara aceea a suferit trei rupturi ale arterei femurale, toate în locuri diferite, a fost chinuit de ulceratii de la tuburile de drenaj înfipte în rana de la coapsă și de diferite

rupturi provocate atunci când tușea. Cît a fost în spital, Felix Rodriguez și Valencia II au fost internați și ei, cu răni aproape identice la coapsă, după care, înainte ca Gitanillo să moară, au fost amîndoi externați și declarați apți pentru luptă, deși rănile le erau încă deschise. Ghinionul lui Gitanillo a fost că taurul l-a aruncat în *barrera* de lemn, așa că atunci când a fost străpuns de corn în spate, era proptit în ceva solid. Dacă ar fi fost întins pe nisip, undeva în arenă, aceeași lovitură l-ar fi săltat, probabil, în aer în loc să-i străpungă pelvisul și să-i provoace o rană fatală. Cei care spun că ar da bani ca să vadă un matador ucis ar fi avut ce vedea de banii ăia în vara aceea fierbinte în care Gitanillo a început să delireze din cauza durerilor. Puteai să-l auzi din stradă. Părea o crimă să-l mai ții în viață și ar fi fost mai norocos dacă ar fi murit imediat după luptă, când încă se mai putea controla și mai avea curaj, în loc să treacă prin acea grozăvie a progresivei umilințe fizice și spirituale pe care o produce persistența unei dureri insuportabile vreme îndelungată. Când vezi și auzi o ființă umană trecînd prin așa ceva, presupun că ajungi să simți mai multă compasiune pentru cai, tauri și alte animale – însă în cazul unui cal nu-i nevoie decît să-l tragi ușor de ureche, ca să întinzi pielea de deasupra vertebrelor de la baza craniului, apoi să înfigi ușor o *puntilla* acolo și gata, ai rezolvat problema: pică mort, fără să mai zvicnească măcar. Taurului îi este dăruită moartea la cincisprezece minute după ce omul începe să se joace cu el, iar toate rănile pe care le capătă pe parcurs sînt făcute atunci când e înfierbîntat și dacă nu-l dor mai mult decît îl dor pe un om rănile care i se fac atunci când e înfierbîntat, înseamnă că n-au cum să-l doară foarte tare. Însă atîta timp cît despre om se crede că are un suflet nemuritor și doctorii îl țin în viață în niște momente când moartea pare cel mai mare dar pe care i l-ar putea oferi, caii și taurii par a fi cei protejați, în timp ce omul își asumă cel mai mare risc posibil.

Heriberto García și Fermin Espinoza, zis „Armilita Chico”, sînt doi mexicani și niște artiști compleți și capabili cu muleta. Heriberto García se poate măsura cu cei mai buni din branșă, iar lucrurile pe care le face în arenă nu au acea răceală de indian din pricina căreia manevrele executate de obicei de mexicani în arenă sînt lipsite de emoție. Armilita e rece. E un indian scund și smead, fără bărbie, cu un șir de dinți foarte ciudați, cu o conformație fizică foarte frumoasă pentru un

luptător în arenă, cu picioarele mai lungi decît bustul, și cînd e vorba de muletă, este unul din artiștii cu adevărat mari.

Cînd are parte de un taur care atacă destul de direct, astfel încît matadorul să aibă timp să-și lipească picioarele unul de celălalt între șarje, Nicanor Villalta lucrează mai aproape de taur, e mai intens, mai exaltat, se unduiește, împingîndu-și talia spre coarnele taurului, și, controlînd muleta cu încheietura sa formidabilă, rotește taurul în jurul său o dată și încă o dată, îl face să treacă extrem de aproape de pieptul lui, încît se întîmplă ca taurul să-l imbrîncească cu omoplații, iar coarnele îi trec atît de aproape de stomac, încît – fără exagerare – seara, la hotel, i se mai văd încă dungile lăsate de ele. Le-am văzut și eu, însă prima oară mi-am spus că trebuie să fie de la *banderillas*, care l-au împuns în burtă atunci cînd taurul a trecut atît de aproape de el, încît i-a lăsat urme de sînge pe cămașă, dar puteau fi foarte bine și de la partea netedă a coarnelor, care îi trecuseră pe lingă burtă la o distanță atît de mică, încît eu, ca spectator, n-aș fi vrut să le văd și mai aproape de el. Atunci cînd face o *faena* cu adevărat frumoasă, e toată numai *valor* – *valor* și încheietura aia magică a lui – și asta te convinge să-i suporti toate caraghioslicurile pe care le face în fața unor tauri care nu-i lasă timp să-și lipească picioarele unul de celălalt și să se pregătească. Dacă îl prindeți în Madrid, atunci aveți șanse să vedeți o superbă *faena* de-a lui Villalta, căci în Madrid a avut parte de mai mulți tauri buni decît orice alt matador. Atunci cînd are parte de un taur dificil, în mod sigur va arăta la fel de caraghios ca insecta aceea numită călugăriță, însă chiar și atunci trebuie să țineți cont că arată așa de caraghios din cauza constituției sale fizice, nu pentru că ar fi fricos. Din cauza acestei constituții a lui, nu poate fi grațios decît atunci cînd își lipește picioarele și dacă în cazul unui matador grațios în mod natural pozițiile caraghioase arată că e cuprins de panică, în cazul lui Villalta nu înseamnă decît că are parte de un taur cu care nu poate lucra decît depărtîndu-și picioarele. Însă dacă-l vedeți atunci cînd își poate lipi picioarele, dacă-l vedeți cum se apleacă, ca un copac în furtună, în fața șarjelor taurului, dacă-l vedeți cum răsuțește animalul pe loc o dată, încă o dată și încă o dată, dacă-l vedeți devenind așa de exaltat, încît ingenunchează în fața taurului pe care l-a dominat și-l mușcă de corn, atunci îl veți scuza pentru gîtul cu care l-a pricopsit Dumnezeu, pentru muleta mare cît un cearșaf pe